

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ

АДАМЕНКО АРСЕНІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

«ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА»
(на матеріалах ФГ «АДАМА»)

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

АВТОРЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеню «магістр»

Чернігів 2023

Кваліфікаційною роботою є рукопис

Робота виконана на кафедрі економіки, обліку і оподаткування
Національного університету «Чернігівська політехніка»

Науковий керівник: к.е.н., доцент ГЛИВЕНКО Валентина Василівна,
доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування Національного
університету «Чернігівська політехніка»

Рецензент: к.е.н., начальник Першого міського відділення АТ «Райффайзен
Банк» у м. Чернігові ТУНІК Марина Володимирівна

Захист відбудеться «20» грудня 2022 р. о 9.00 год. на засіданні
Екзаменаційної комісії у Національному університеті «Чернігівська
політехніка»

Завідувач кафедри економіки, обліку
і оподаткування
д.е.н., проф.

Ж.В. Дерій

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Фермерські господарства є ваговою складовою аграрного сектору України, які забезпечують населення країни продовольством, ряд галузей сировиною та забезпечують значну частину експорту сільськогосподарської продукції.

Проблема удосконалення організації бухгалтерського обліку у фермерських господарствах становить інтерес для багатьох вчених – економістів, таких як М.Я. Демяненко, Ф.Ф. Бутинець, М. М. Коцупатрий, В.М. Жук, М.Б. Кулинич, В.Б. Моссаковський, М.Ф. Огійчук та інші. Проте, незважаючи на вагомі напрацювання, сьогодні існує потреба у подальших дослідженнях, які б враховували сучасні потреби фермерських господарств України.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико – методичних засад організації обліку та аналізу господарської діяльності фермерських господарств, а також розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації обліку та підвищення ефективності діяльності досліджуваного господарства.

Для досягнення поставленої, мети були визначені наступні завдання:

- вивчити теоретичні основи обліку та аналізу у фермерських господарствах;
- систематизувати законодавчо – нормативну базу з досліджуваних питань;
- надати фінансово – економічну характеристику ФГ «Адама»;
- розглянути особливості організації обліку на досліджуваному підприємстві;
- провести аналіз основних показників господарської діяльності підприємства;
- розробити пропозиції щодо удосконалення організації обліку та підвищення ефективності діяльності фермерського господарства.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку та аналізу у фермерських господарствах.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів організації обліку та аналізу фермерських господарств.

Методи дослідження. Для досягнення цілей дослідження використовувалися загальнонаукові методи, що охоплюють як емпіричні, так і теоретичні аспекти дослідження, зокрема:

- аналіз – для деталізації і розчленування об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи;
- синтез – для узагальнення окремих аспектів методики обліку та аналізу;
- статистичні та аналітичні розрахунки – для дослідження облікової інформації;
- порівняння – для зіставлення показників діяльності у динаміці;
- табличний (графічний) — для наочного зображення результатів

дослідження;

- спостереження та інші.

Інформаційна база дослідження. В процесі дослідження використовувалися законодавчо – нормативні та інструктивні матеріали з бухгалтерського обліку і оподаткування, навчальні посібники, праці вітчизняних вчених – економістів, інформаційні ресурси мережі Інтернет, внутрішня та зовнішня звітність досліджуваного підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Основні результати дослідження спрямовані на вдосконалення організації обліку та підвищення ефективності діяльності фермерського господарства. Зокрема, запропоновано удосконалити облікову політику шляхом внесення до неї додаткових елементів; збільшення доходів господарства за рахунок впровадження виробництва органічної продукції, агротуризму тощо.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Основний зміст викладено на 80 сторінках друкованого тексту. Робота містить 13 таблиць, 5 рисунків, 5 додатків. Список використаних джерел налічує 50 найменувань, поданих на 5 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі розкрита актуальність теми кваліфікаційної роботи, встановлено мету та завдання, предмет і об'єкт, методи та інформаційна база дослідження, визначене практичне значення результатів дослідження, а також подано структуру роботи.

У першому розділі роботи **«Теоретичні основи обліку та аналізу діяльності фермерського господарства»** розглядається економічна сутність фермерського господарства та основні чинники, що впливають на організацію обліку, особливості організації обліку фермерських господарств, та нормативно-правове забезпечення обліку фермерських господарств.

Відповідно до Закону України «Про фермерське господарство» фермерське господарство – це форма підприємницької діяльності громадян зі створенням юридичних осіб, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства.

Визначено, що облік у фермерських господарствах має бути організований так, щоб забезпечити фермера необхідною інформацією для прийняття управлінських рішень, а також забезпечити складання і подання точної, повної, своєчасної звітності для подання відповідним державним органам. Одною із найважливіших проблем розвитку фермерських господарств є його технічне забезпечення.

Виявлено, що визначальними чинниками, які впливають на організацію обліку фермерського господарства є форма господарювання, система оподаткування та наявність у господарства статусу сімейного.

Визначено принципи, за якими здійснюється фермерська діяльність як вид підприємництва, а саме:

- 1) Вільний вибір підприємцем видів підприємницької діяльності;
- 2) Самостійне формування підприємцем програми діяльності, вільний вибір постачальників і споживачів продукції, що виробляється залучення матеріально-технічних, фінансових та інших видів ресурсів, використання яких не обмежено законом, встановлення цін на продукції та послуги відповідно до закону;
- 3) Вільний найм підприємцем працівників;
- 4) Вільне розпорядження прибутком, що залишається у підприємця після сплати податків, зборів та інших платежів передбачених законом;
- 5) Самостійне здійснення підприємцем зовнішньоекономічної діяльності, використання підприємцем належної йому частки валютної виручки на свій розсуд.

Охарактеризовано форми бухгалтерського обліку, які можуть застосовуватись фермерським господарством; а саме:

1. Проста форма обліку (без використання подвійного запису) - застосовується в тих господарствах, у яких працюють власник (голова) та члени його родини (без залучення найманих працівників).

2. Спрощена форма обліку - обирають ті господарства, у яких середня облікова чисельність працюючих за звітний період становить 10 осіб включно (без урахування членів сім'ї) й обсяг виручки за рік не менший ніж 500 тис. грн.

3. Бухгалтерський облік за спрощеним Планом рахунків використовують фермерські господарства, які відповідають статусу малих підприємств (із середньообліковою чисельністю працівників за звітний період від 10 до 50 осіб і обсягом виручки від реалізації від 500 тис. до 2,5 млн. грн.)

4. Бухгалтерський облік на загальних засадах здійснюють фермерські господарства із середньообліковою чисельністю працюючих за звітний період більш 50 чол. і обсягом виручки за рік від 2,5 млн. грн.

Основною нормативно-правовою базою організації діяльності фермерських господарств є Конституція України, Закон України «Про фермерське господарство», Сімейний кодекс України, Господарський кодекс тощо.

У другому розділі роботи **«Організація обліку та аналіз господарської діяльності фермерського господарства «АДАМА»** досліджено стан розвитку фермерських господарств в Україні, проаналізовано фінансово-економічну характеристику ФГ «АДАМА», розглянуто організацію первинного, аналітичного і синтетичного обліку ФГ «АДАМА» та проаналізовано господарську діяльність ФГ «АДАМА».

Аграрну продукцію в Україні виробляють понад 50 тис сільськогосподарських підприємств, 92% з яких є фермерськими господарствами.

Визначено, що в Україні станом на 1 січня 2022 року зареєстровано 48,86 тис. фермерських господарств, у порівнянні із 47,8 тис. господарств на 01 січня 2021 року. Протягом 2021 року в Україні з'явилося 1065 нових фермерських господарств. Так, у липні-грудні 2021 року було відкрито 579 фермерських господарств, а у грудні 2021 року — 103.

Проаналізовано основні фінансово – економічні показники діяльності ФГ «АДАМА». Протягом 2020-2022 років чистий дохід від реалізації продукції мав неоднозначний характер, а саме: у 2021 році у порівнянні з 2020 ми спостерігаємо значне зменшення на 723,4 тис. грн, або на 29,62%, а вже у 2022 році значне підвищення до 2229,2 тис. грн. Така з динаміка спостерігається і щодо собівартості: у 2021 році знизилась на 208,8 тис. грн, а в 2022 році підвищилась на 1712,15 тис. грн.

Синтетичний облік витрат і вихід продукції сільськогосподарського виробництва здійснюють на активному калькуляційному рахунку 23 «Виробництво», до якого ведуть субрахунки:

- 1.«Рослинництво»,
2. «Тваринництво»,
3. «Допоміжні виробництва»,
4. «Підсобні (промислові) виробництва» тощо.

Аналітичний облік на рахунку 23 здійснюють за встановленими об'єктами обліку витрат, зокрема видами виробництв, за статтями витрат і видами або групами продукції, що виробляється. На великих виробництвах аналітичний облік витрат можуть здійснювати за підрозділами підприємства й центрами витрат і відповідальності.

Аналітичний облік витрат і виходу продукції рослинництва здійснюють у Виробничих звітах. Їх складає кожен структурний підрозділ щомісяця на підставі даних первинних і накопичувальних документів. Дані у Виробничих звітах групують у такому розрізі, який потім дає змогу зробити записи за аналітичними рахунками відповідних синтетичних рахунків. При цьому витрати систематизують за рахунками й статтями витрат. У разі, коли витрати списують на відповідний синтетичний рахунок чи оприбутковану продукцію за кількома звітами, необхідно складати зведений Виробничий звіт.

У третьому розділі роботи **«Напрямки вдосконалення організації обліку та підвищення ефективності господарської діяльності ФГ «АДАМА»»** надано пропозиції щодо застосування програмного забезпечення ФГ «АДАМА», визначено основні напрямки удосконалення організації обліку господарства та шляхи підвищення ефективності господарської діяльності ФГ «АДАМА».

Визначено, що організація обліку фермерського господарства є невід'ємною складовою ефективною організації його господарської діяльності. На оптимальну організацію обліку впливають багато факторів, серед яких одним з найважливіших є специфіка сільськогосподарського виробництва. В сучасних умовах важливим чинником для отримання оперативної і якісної облікової інформації є його автоматизація. При цьому,

фермерське господарство має обрати серед існуючих програмних продуктів якісне багатофункціональне програмне забезпечення, яке буде відповідати специфіці його діяльності та потребам управління.

Запропоновано наступні шляхи удосконалення організації обліку ФГ «АДАМА»: розширення елементів облікової політики, удосконалення обліку витрат, перегляд межі суттєвості, введення до облікової політики робочого плану рахунків та перегляд строків проведення інвентаризації.

Надано пропозиції щодо підвищення ефективності господарської діяльності ФГ «АДАМА», а саме: застосування сучасних агротехнічних рішень, розвиток кооперації та партнерства, збільшення надходжень від реалізації за рахунок виробництва органічної продукції, запровадження агротуризму та ін.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного узагальнення теоретичних і практичних аспектів організації обліку та налізу господарської діяльності фермерського господарства «АДАМА» встановлено наступне:

1) охарактеризовано чинники, що впливають на організацію обліку фермерських господарств.

2) виявлено, що визначальними чинниками, які впливають на організацію обліку фермерського господарства є форма господарювання, система оподаткування та наявність у господарства статусу сімейного.

3) визначено принципи, за якими здійснюється фермерська діяльність як вид підприємництва.

4) охарактеризовано форми бухгалтерського обліку, які можуть застосовуватись фермерським господарством.

5) узагальнено законодавчо – нормативну базу, що регламентує господарську діяльність та організацію обліку у фермерському господарстві.

6) охарактеризовано системи оподаткування, які може обрати фермерське господарство.

7) здійснено оцінку стану розвитку фермерських господарств в Україні;

8) виявлено, що фермерські господарства займають найбільшу питому вагу у загальній кількості сільськогосподарських суб'єктів України;

9) проаналізовано основні фінансово – економічні показники діяльності ФГ «АДАМА».

10) встановлено, що досліджуване господарство протягом 2020-2022рр. є збитковим, попри збільшення чистого доходу від реалізації;

11) за результатами аналізу наявності та структури сільськогосподарських угідь господарства встановлено, що протягом досліджуваних років відбувалося постійне скорочення посівних площ та зміна культур під посівами.

12) охарактеризовано організацію первинного, синтетичного та аналітичного обліку ФГ «АДАМА». Встановлено, що господарство використовує типові форми первинних документів та облікових регістрів для фермерських господарств.

В результаті проведеного дослідження розроблено наступні пропозиції з удосконалення організації обліку та підвищення ефективності діяльності фермерського господарства.

13) здійснено оцінку діючої облікової політики ФГ «АДАМА» та виявлено, що вона потребує уточнення та удосконалення її окремих елементів.

14) запропоновано внести до облікової політики такий елемент як склад загальновиробничих витрат та методика їх розподілу.

15) рекомендовано розробити Робочий План рахунків для фермерського господарства.

16) обґрунтовано періодичність проведення інвентаризації, яка властива саме сільськогосподарським підприємствам.

17) рекомендовано доповнити облікову політику таким елементом як застосовувана форма обліку.

18) з метою збільшення обсягів реалізації та підвищення прибутковості господарства рекомендовано запровадження виробництва органічної продукції.

19) запропоновано розвивати додаткові напрямки діяльності, такі як агротуризм.

20) запропоновано в рамках сільськогосподарської кооперації об'єднувати зусилля з іншими фермерськими господарствами та аграрними підприємствами для спільної закупівлі ресурсів тощо.

АНОТАЦІЯ

Адаменко А.М. «Організація обліку та аналіз господарської діяльності фермерського господарства» (на матеріалах ФГ «АДАМА») - Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеню «магістр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» ОПП «Облік і оподаткування». – Національний університет «Чернігівська політехніка». Чернігів, 2023.

В роботі розглянуто економічну сутність фермерського господарства, основні чинники, що впливають на організацію обліку, особливості організації обліку фермерських господарств, охарактеризовано нормативно-правове забезпечення обліку фермерських господарств.

Досліджено сучасний стан розвитку фермерських господарств в Україні, проведено аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності ФГ «АДАМА», досліджено організацію первинного, аналітичного і синтетичного обліку ФГ «АДАМА» та проаналізовано господарську діяльність.

Розроблено пропозиції щодо удосконалення організації обліку та підвищення ефективності господарської діяльності досліджуваного підприємства: застосування сучасних програмних продуктів в обліку; удосконалення облікової політики шляхом внесення до неї елементів щодо складу та розподілу загальноновиробничих витрат; розробка Робочого плану рахунків; перегляд межі суттєвості; застосування сучасних агротехнічних рішень; збільшення надходжень від реалізації за допомогою вирощування органічної продукції та агротуризму та інші.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО, ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, ФОРМИ ОБЛІКУ, ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА, АНАЛІЗ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ЕФЕКТИВНІСТЬ.